Tafelrede uitgesproken op 25 november 2005 door Cisca Griffioen

Een van de aardige dingen van het Genootschap is de uitreiking van medailles aan zeer vooraanstaande wetenschappers. Vandaag is de Snelliusmedaille uitgereikt aan prof. Vos. De eerste Snelliusmedaille werd 50 jaar geleden uitgereikt aan Zernike, wel bekend van de fase-contrast microscoop, dus enigszins verwant aan onze medaillewinnaar van vandaag.

Ik heb van beide namen nagegaan wat hun binding is met Amsterdam of het Genootschap, het criterium dat we nu hanteren voor het lidmaatschap.

Snellius, geboren als *Willebrord Snel van Royen*, is afkomstig van een familie uit Oudewater. Zijn vader werd benoemd als buitengewoon leraar wiskunde te Leiden met de toevoeging tot ze een betere gevonden hadden. Willebrord werd in 1580 geboren en werd als 10-jarige al ingeschreven als student in Leiden, eerst rechten, maar snel veranderd in wiskunde. Hij is wel naar het buitenland geweest en kwam weer terug naar Leiden, maar voor zover ik heb kunnen nagaan heeft hij niet iets met Amsterdam te maken gehad. Amsterdam was toen natuurlijk ook nog niet het centrum van de wetenschap. Een kleine verbinding loopt via de Caspar van Baerle die bij het overlijden van Snellius in 1627 schreef: *Welke Hercules zal deze Atlas opvolgen?* Van Baerle, geboren in 1584 in Antwerpen, was enige tijd in Leiden aangesteld als hoogleraar Logica (1617), maar werd daar in 1619 ontslagen. In 1632 werd hij hoogleraar Geschiedenis en Wijsbegeerte aan het Atheneum Illustre.

Tot de opvolgers van Snellius zouden we de winnaars van de Snelliusmedaille kunnen rekenen. In 1951 werd de Snelliusmedaille ingesteld. Het bestuur koos toen net als bij de oprichting voor het belang van de wetenschapper boven het Amsterdamse belang.

50 jaar geleden, dus in 1955 werd de eerste medaille uitgereikt aan Zernike. Hij werd 16 juli 1888 geboren in Amsterdam en overleed op 10 maart 1966. Hij studeerde aan de UvA 1905, deed mee met een essay over waarschijnlijkheid aan een prijsvraag en won een gouden medaille van de Universiteit van Groningen (1908). In 1912 won hij de prijs van de Hollandse Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem. Voor de keuze geplaatst of hij een gouden medaille wilde of geld, zei hij dat hij het geld wilde, een medaille had hij al. In 1930 vond hij de fase-contrastmicroscopie uit, die pas in de Tweede Wereldoorlog zijn ware betekenis kreeg. In 1955 kreeg hij de Snelliusmedaille, hopelijk was hij inmiddels wat minder materialistisch geworden, zeker nadat hij in 1953 de Nobelprijs voor Natuurkunde had ontvangen!

Wat nu over de relatie met het Genootschap?

Enerzijds is het een overwegend Amsterdams Genootschap, opgericht in 1790 door Andreas Bonn, ter verhoging van het wetenschappelijk peil van de Heelkunde, maar dat in de loop der tijd zijn vitaliteit heeft bewezen door met de tijd mee te gaan en daar in 1871 ook de natuurwetenschappen bij te voegen. Bovendien heeft het zich in zijn beleid t.a.v. de medailles ook niet als een chauvinistische club gemanifesteerd, geheel conform de eisen van de wetenschap.

Lorentz zei in 1923, toen hij samen met Einstein de Genootschapsmedaille kreeg: *Het is zeker merkwaardig als men met een gezelschap van chirurgijns begint en eindigt met zich te verdiepen in de relativiteitstheorie.* Dat eindigen zullen we niet te letterlijk opvatten, want het is nu alweer ruim 80 jaar later en het Genootschap is nog springlevend.

Ik wil dan ook een toost uitbrengen op de toekomst van het Genootschap en het toewensen dat het zowel de oude waarden behoudt als blijft meegaan met de moderne ontwikkelingen!

Het Genootschap is zoals u allen weet in 1790 opgericht door Andreas Bonn, hoogleraar Anatomie en Heelkunde aan het Atheneum Illustre, als Genootschap ter Bevordering van de Heelkunde. Als leden werden hoogleraren, heelmeesters en vroedmeesters uit het hele land aangetrokken, maar niet iedereen werd geaccepteerd. Doelstelling was zowel het vergaren van wetenschappelijke kennis als het verbreiden ervan. Dus de koppeling onderzoek en onderwijs. Die koppeling is altijd blijven bestaan en het pleit voor het genootschap dat het tijdig inzag dat de wetenschappelijke basis van de geneeskunde niet kon worden gehandhaafd zonder de inbreng van de natuurwetenschappen. Die werden dan ook rond 1870 aan het Genootschap toegevoegd en in de naam opgenomen. Tegelijkertijd werden de natuurwetenschappen ook uitdrukkelijk deel van de Geneeskundeopleiding. Deze situatie duurde voort tot 1960 waarbij de studenten geneeskunde werden uitbesteed aan de Faculteit Wis- en Natuurkunde om het niveau op peil te brengen. Dat is weer verlaten en een belangrijk deel van deze vakken is in het VWO en de opleiding Geneeskunde ondergebracht. Maar het is in deze tijd van snel studeren van uitermate groot belang het interdisciplinaire karakter van de wetenschap te bewaren. Een man als Zernike, de eerste winnaar van de Snelliusmedaille is een goed voorbeeld van deze win-win-situatie om in termen van modern management te spreken.

Zernike werd 16 juli 1888 geboren in Amsterdam en overleed op 10 maart 1966. Hij studeerde aan de UvA 1905, deed mee met een essay over waarschijnlijkheid aan een prijsvraag en won een gouden medaille van de Universiteit van Groningen (1908). In 1912 won hij de prijs van de Hollandse Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem. Voor de keuze geplaatst of hij een gouden medaille wilde of geld, zei hij dat hij het geld wilde, een medaille had hij al. In 1930 vond hij de fase-contrastmicroscopie uit, die pas in de WO II zijn ware betekenis kreeg. In 1955 kreeg hij de Snelliusmedaille, hopelijk was hij inmiddels wat minder materialistisch geworden, zeker nadat hij in 1953 de Nobelprijs voor Natuurkunde had ontvangen.

Dus over de heg kijken blijft essentieel en ik wil graag een toost uitbrengen op de toekomst van het Genootschap en de wens uitspreken dat deze doelstelling ook de komende jaren het lichtend perspectief blijft van ons Genootschap.

25 november 2005